

dr hab. Joanna Rusin profesor UR

Rzeszów, 19 lipca 2019

Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa

Uniwersytet Rzeszowski

RECENZJA

dorobku naukowego, działalności dydaktycznej i organizacyjnej (oraz popularyzatorskiej) **doktora Wojciecha Birka** oraz wskazanej przez Habilitanta jako **osiągnięcie naukowe** książki: ***Henryk Sienkiewicz w obrazkach. Rysunki Henryka Sienkiewicza i obrazkowe adaptacje jego powieści***, Poznań 2018, dokonana w związku z przewodem habilitacyjnym przeprowadzanym na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Rzeszowskiego

SYLWETKA HABILITANTA

Doktor Wojciech Birek studiował kulturoznawstwo na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Łódzkiego; 28 czerwca 1988 roku uzyskał tytuł magistra kulturoznawstwa w zakresie specjalności filmoznawczej na podstawie pracy: ***Poetyka opowieści rysunkowych. Zagadnienie potencjalności tworzyw***, napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Teresy Cieślukowskiej, recenzowanej przez prof. dr hab. Grzegorz Gazdę. W połowie lat dziewięćdziesiątych został zatrudniony na stanowisku asystenta w Instytucie Filologii Polskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie.

Stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa – wiedza o kulturze, nadany uchwałą Rady Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Rzeszowskiego 17 czerwca 2004 roku dr Birek uzyskał na podstawie dysertacji doktorskiej: ***Główne problemy teorii komiksu*** napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Stanisława Uliasa, recenzowanej przez prof. dr hab. Krzysztofa Dmitruka (Uniwersytet Rzeszowski) oraz prof. dr hab. Tadeusza Żabskiego (Uniwersytet Wrocławski).

Obecnie W. Birek pracuje na stanowisku adiunkta badawczo-dydaktycznego w Instytucie Polonistyki i Dziennikarstwa Uniwersytetu Rzeszowskiego.

DOROBEK NAUKOWY

Dorobek naukowy doktora Birka jest pokaźny, obejmuje blisko 32 publikacje, w tym dwie monografie, 17 artykułów w monografiach zbiorowych, 11 artykułów w czasopismach naukowych, 4 publikacje wskazane przez Habilitanta jako „inne” (np. katalogi wystaw komiksów); W. Birek przetłumaczył też 3 teksty naukowe na temat komiksów z języka francuskiego. Dorobek *stricto* naukowy wzbogacają liczne publikacje popularnonaukowe i publicystyczne (łącznie 124 teksty, od artykułów popularnonaukowych, przez wstępy i teksty do katalogów wystaw komiksu, wstępy, posłowania i teksty do publikacji komiksowych, recenzje, szkice monograficzne i noty biograficzne, do porad warsztatowych i felietonów). Dr Birek wziął udział w 10. konferencjach naukowych (w tym w trzech zagranicznych, we Francji i Niemczech), odbył również półroczny pobyt naukowy na Uniwersytecie Łódzkim w 2011 r., pod opieką naukową prof. dr hab. Grzegorza Gazdy.

Zainteresowania naukowe Wojciecha Birka, teoretyka literatury, skupiają się konsekwentnie, już od czasów studiów, na komiksie. Wykazując dużą wiedzę o historii gatunku Badacz niestrudzenie podejmuje udane, wedle mojej opinii, „próby uchwycenia specyficzności medium komiksowego” (*Autoreferat*, s. 8), poddaje precyzyjnej analizie formy i tworzywa komiksu, rozważa zagadnienia poetyki i stylistyki, dąży do precyzyjnych ustaleń definicyjnych, bada wreszcie i dokładnie opisuje komiksowe edycje znanych dzieł literackich (z komiksowymi adaptacjami powieści Sienkiewicza na czele).

W dorobku W. Birka niewątpliwie ważna i znacząca jest już pierwsza monografia: *Z teorii i praktyki komiksu. Propozycje i obserwacje*, Poznań 2014, zawierająca rozszerzoną wersję publikowanych w latach wcześniejszych artykułów, a prezentująca spory obszar badań Autora, od zagadnień estetyki i narracji, ekwiwalencji graficznej w komiksie, poprzez formy sylwiczne, powiązania komiksu i filmu, po komiksowe adaptacje literatury (*W pustyni i w puszczy* Sienkiewicza).

Warto podkreślić, iż Birek przygotował dwa hasła: „komiks” i „powieść graficzna” dla „Zagadnień Rodzajów Literackich” w 2009 r. (hasło „komiks” znajduje się w *Słowniku rodzajów i gatunków literackich* pod red. G. Gazdy, Warszawa 2012).

W dorobku Habilitanta wyróżniam artykuły związane z twórczością H. Sienkiewicza jako teksty tyleż poszerzające wiedzę o komiksowych adaptacjach utworów pisarza, co w sposób istotny pogłębiające wiedzę o recepcji noblisty (*Karykatury Sienkiewicza – rekonesans badawczy*, Warszawa 2017; *Komiksowe adaptacje dzieł Henryka Sienkiewicza. Wprowadzenie do analizy zbiorczej*, Warszawa 2018; *Kresy bez Kresów. Zagraniczne adaptacje wizualne <<Ogniem i mieczem>> Henryka Sienkiewicza*, Rzeszów 2019). Artykuły te stanowią zarazem swoistą zapowiedź *opus magnum* W. Birka, drugą z wymienionych monografii (będącej osiągnięciem naukowym).

Imponująca jest erudycja Wojciecha Birka, dojrzałe i sprawne poruszanie się we wszelkiej „materii” z komiksem i komiksologią związanej, świadomość i znajomość różnorodnego autoramentu konkekstów.

W *Autoreferacie* Birek słusznie podnosi „istotną trudność” w badaniach komiksu, nieposiadających „do dziś wyraźnie wyodrębnionego miejsca w klasyfikacji dyscyplin naukowych [...] prowadzonych w obrębie literaturoznawstwa, nauk o kulturze, nauki o sztuce oraz obszarów pogranicznych i badań interdyscyplinarnych” (s. 12). Dorobek naukowy Habilitanta pozwala żywić nadzieję, iż W. Birek przyczyni się w przyszłości do uregulowania tego problemu.

Jako **osiągnięcie naukowe** (wynikające z artykułu 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki) dr Birek wskazał książkę swojego autorstwa: ***Henryk Sienkiewicz w obrazkach. Rysunki Henryka Sienkiewicza i obrazkowe adaptacje jego powieści***, Poznań 2018; recenzentem wydawniczym był prof. UAM dr hab. Wiesław Ratajczak.

Jak zaznaczył Józef Szczublewski w zakończeniu monografii *Sienkiewicz. Żywot pisarza*, „żywot Sienkiewicza doczesny był zaledwie częścią wobec jego żywota pośmiertnego” (dz.cyt., wyd. 2, Warszawa 2006, s. 453). Istotnie, ilość opracowań twórczości pisarza, książek traktujących o jego bogatej w wydarzenia biografii, badań nad recepcją dzieł noblisty zdecydowanie góruje nad niemałą przecież ilością tekstów literackich, publicystycznych, czy epistolograficznych Sienkiewicza. Wydawać by się też mogło, że niewiele już zostało do zbadania; książka W. Birka zadaje kłopot powyższej, specjalnie nieco prowokacyjnej tezie. Wciąż jeszcze istnieją całe sienkiewiczowskie „białe pola” (by nie powiedzieć „Dzikie Pola”), obszary słabo, albo wcale nieprzemierzone przez badaczy i domagające się naukowej eksploracji. Dwa spośród takich mało znanych obszarów przemierzył z pasją odkrywcy, a zarazem benedyktyńską cierpliwością i naukową rzetelnością Habilitant.

Henryk Sienkiewicz w obrazkach to prawdziwe *opus magnum*, imponująca rozmiarami (784 stron licząca), a nawet fizycznymi gabarytami (1,63 kg ważąca) książka, w której autor podjął próbę – dodam od razu, próbę udaną i godną najwyższego szacunku – opisanego, uporządkowanego i usystematyzowanego dwóch zagadnień: prac rysunkowych i malarskich twórcy *Trylogii* oraz polskich i światowych adaptacji komiksowych utworów literackich Sienkiewicza.

Pierwszym, *nomen omen* rzucającym się w oczy atutem książki Birka są bardzo liczne ilustracje z reprodukcjami „obrazków” samego Sienkiewicza (118) i adaptacji komiksowych (259), dokładnie opisane w spisie ilustracji zamieszczonym na końcu książki. Stanowią one ważną, integralną część publikacji, w trudny do przecenienia sposób dopełniają rozważania Autora, stanowią również nie lada gratkę zarówno dla badaczy, jak i miłośników twórczości Sienkiewicza, a także dla badaczy i kolekcjonerów komiksów, tym bardziej, że W. Birek dotarł do rzadko/ wcale udostępnianych rysunków Sienkiewicza (tylko część, jak wiadomo, była reprodukowana w książkach Juliana Krzyżanowskiego, czy też w wielotomowej edycji listów

pisarza) oraz do unikatowych, niedostępnych na rynku komiksów; już samo zebranie tak bogatego materiału ikonograficznego stanowi dużą wartość, a kolekcja komiksów domaga się wręcz odrębnej wystawy (co zresztą Autor w swej książce obiecuje).

Kolejnym atutem publikacji jest przemyślana, logiczna i klarowna kompozycja, świadcząca o doskonałym panowaniu Badacza nad zebraniem, obfitym materiałem. Należy też docenić lata żmudnej, a czasem pewnie i wręcz detektywistycznej kwerendy (we *Wstępie* do książki czytamy o „żmudnych śledztwach”, s. 7), co zaowocowało wspomnianą obfitością; Birek sumiennie odnotowuje też nieliczne komiksy, do których nie udało mu się dotrzeć (np. adaptacje argentyńskie z lat 40. XX w., por. *Henryk Sienkiewicz w obrazkach*, s. 701), ale badawcze zaangażowanie Autora pozwala wierzyć, iż wydanie książki nie zamyka dalszych, oby sukcesem zakończonych, poszukiwań.

Książka W. Birka składa się, jak zaznacza Habilitant we *Wstępie* (oraz w *Autoreferacie*), z dwóch odmiennych, acz połączonych osobą „kanonicznego polskiego pisarza” (*Wstęp*, s. 7), części. Pierwsza, znacznie krótsza: *Rysunki Henryka Sienkiewicza*, „jest próbą uporządkowania i omówienia zachowanych do dziś resztek bogatej rysunkowej i malarskiej twórczości autora *Trylogii*” (*Autoreferat*, s. 2). Prezentację „obrazków” rozpoczyna analiza młodzieńczego, bogato ilustrowanego listu Sienkiewicza do Konrada Dobrskiego; w dalszej kolejności Birek omawia karykatury przyjaciół i znajomych, autokarykatury, rysunki zwierząt, robocze ilustracje do powieści, martwe natury, mapki; na koniec zostaje zaprezentowana akwarela, jedyne do dziś zachowane dzieło plastyczne pisarza w kolorze (pejzaż zakopiański, s. 116-117).

W konkluzji Birek słusznie podkreśla towarzyski i prywatny charakter graficznej działalności Sienkiewicza (s. 118); większość rysunków powstała jako integralna częśćka listów, dopełniając i wzmacniając, nierzadko humorystycznie, słowa. Badając okoliczności powstawania rysunków Autor sięga do stosownych fragmentów Sienkiewiczowskiej epistolografii, do powieści Sienkiewicza, a także do niezastąpionych anegdot: np. bardzo udany rysunek kilku zwierząt (lisa, dzika, słoń, osła) z 1891 r. był rezultatem zabawnego, literacko-malarskiego pojedynku pisarza z Kazimierzem Pochwalskim, odbytego po polowaniu w Pieniakach (s. 100).

Birek świetnie rozpoznał i opisał strategie nadawcze, rysunkowe metafory, skróty ideograficzne, stosowane przez Sienkiewicza (wymieńmy słynną Sienkiewiczowską „piłę”/ „piłeczkę”, czy to w wersji słownej, czy rysunkowej oznaczającą męczącą sytuację, bądź nudzącego, marudnego człowieka). Dokonał również wartościowania „obrazków”, wypunktowując mankamenty i potknięcia (np. „widoczne trudności z rysowaniem ludzkich twarzy od frontu”, s. 51), ale i podnosząc wcale niemałe umiejętności warsztatowe i przebłytki talentu (przypomnijmy interesujące, syntetyczne karykatury posągu Wilczycy kapitolinińskiej / s. 30/ i słynnego dageroty paryskiego A. Mickiewicza / s. 32/).

Autor podkreśla, iż „rysunki uwieczniły Sienkiewicza prywatnego, pokazanego z dystansem, humorem i autoironią, wzbogacając jego sylwetkę o dodatkowy, jakże istotny wymiar” (s. 118). Dodajmy: ten walor – dystansu, humoru, autoironii – zawierają prywatne listy Sienkiewicza do przyjaciół, do szwagierki Jadwigi Janczewskiej, także listy nieokraszone grafiką; rysunki ów wymiar współtworzą, dopełniają i pogłębiają.

Zapewne nader okazała objętość całej książki spowodowała, że nie było już miejsca na poszerzenie kontekstu: zabrakło mi choć paru słów o dziewiętnastowiecznej modzie na tworzenie własnych albumów z ilustracjami, szkicami, akwarelami, czynionymi zwłaszcza w trakcie podróży (zob. np. Ryszard Przybylski, *Podróż Juliusza Słowackiego na Wschód*, Kraków 1982). Sienkiewicz nie był wszak jedynym pisarzem/poetą tworzącym prace rysunkowe/malarskie. Dość wymienić Słowackiego, C. Norwida, czy J.I.Kraszewskiego. Interesujące byłoby pokazanie twórczości rysunkowej Sienkiewicza na tle dokonań innych „wyrobników pióra”. Można by więcej napisać o przyjaźni Sienkiewicza z malarzami i rzeźbiarzami (por. np. Małgorzata Gorzelak, *Henryk Sienkiewicz a środowiska artystyczne*, [w:] *Studia Sienkiewiczowskie VI*, cz. II, pod red. Lecha Ludorowskiego, Haliny Ludorowskiej i Zdzisławy Mokranowskiej, Lublin 2006, s. 323-344). Fragment rozważań o literackich maskach w listach do Janczewskiej (s. 75 i n.) warto by było wzbogacić o odwołanie do rozważań Jadwigi Sztachelskiej w jej książce: *Czar i zakłęcie Sienkiewicza. Studia i szkice*, Białystok 2003, rozdz.: *Nagie twarze i maski (Listy Henryka Sienkiewicza do Jadwigi Janczewskiej)*.

Powyższe uwagi są, zaznaczam, nie tyle krytyką znakomitego tekstu o graficznych dokonaniach twórcy *Trylogii*, co raczej sugestiami, które Autor może wziąć pod uwagę w przyszłości, pracując nad kolejnymi pokrewnymi tekstami.

Druga, znacznie obszerniejsza część publikacji W.Birka: *Obrazkowe adaptacje dzieł Henryka Sienkiewicza – próba analizy zbiorczej*, poświęcona została w całości komiksowym adaptacjom utworów literackich Sienkiewicza, w tym zarówno klasycznym komiksom, jak i fotonoweliom i fotokomiksom, oraz przezroczom graficznym i formom hybrydycznym (*Autoreferat*, s. 4). Należy jeszcze raz podkreślić, że Autor dotarł do większości komiksowych adaptacji, także tych mało znanych, czy zapomnianych i unikatowych; w rezultacie zebrał i poddał analizie 88 komiksów, tworzonych od lat 30. XX w. po współczesność, w 16. krajach na pięciu kontynentach (por. zestawienie w tabelce, s. 134). W kolejnych rozdziałach Birek opisuje adaptacje Sienkiewiczowskie w porządku chronologicznym, przyjmując frekwencyjny porządek prezentacji od najczęściej do najrzadziej adaptowanych pierwowzorów (*Autoreferat*, s. 5) – od *Quo vadis*, *W pustyni i w puszczy*, przez *Trylogię* i *Krzyżaków*, po *Listy z podróży do Ameryki*, *Janka muzykanta* i *Latarnika* oraz komiks *Lekturnik*, prezentujący całą twórczość noblisty.

Jak zaznacza sam Autor w *Autoreferacie* (s. 7), największymi atutami tej części książki są: 1) zidentyfikowanie i opisanie nieznanego dotąd brazylijskiego, portugalskojęzycznego pierwodruku komiksu *W pustyni i w puszczy w obrazkach*, publikacji polonijnej,

przeznaczonej dla dzieci polskich emigrantów w Brazylii; 2) uwzględnienie i opisanie niebadanych wcześniej adaptacji w formie przezroczy, przeznaczonych do wyświetlania przez rzutnik.

Celem - w pełni osiągniętym - Habilitanta było stworzenie „kompedium informacji o objętych w zestawieniu utworach” (*Autoreferat*, s. 7). Birek dba zatem zarówno o podanie parametrów poligraficznych (liczby plansz komiksowych, kadrów), wyjaśnienie okoliczności powstania i funkcji kolejnych adaptacji, jak i o analizę sposobu przetwarzania w adaptacjach materiału fabularnego pierwowzoru.

Badając relację między adaptacją a adaptowanym utworem Birek precyzyjnie rozpoznaje i opisuje zabiegi operacyjne dokonywane przez autorów komiksów: detrakcję (skrót: eliminacja scen, postaci, wątków), permutację (wynikające z detrakcji przesunięcia konkretnych wydarzeń na linii fabularnej), substytucję (także wynikające z redukcji przeniesienie działań lub kwestii jednej postaci na inną), adiekcję („wzbogacenie” pierwowzoru o nowe postacie, wątki i sceny).

Bodaj najbardziej interesuje Birka stopień wierności adaptacji w stosunku do pierwowzoru; w przypadku form hybrydycznych, zainspirowanych tyleż tekstem Sienkiewicza, co jego ekranizacją, również stopień „uzależnienia” od fabuły, akcji i kadrów filmowych. Dokładnie, wręcz drobiazgowo analizuje obrazek za obrazkiem, wykazując przy okazji świetną orientację w Sienkiewiczowskich „światach przedstawionych”, dostrzega każdą najdrobniejszą zmianę/ przetworzenie/ odstępstwo, ba, każdy ledwie zauważalny niuans. Sprawia to czytającemu dużą radość, gdy np. dowiaduje się, że w jednym z komiksów uciekająca przed Azją Basia występuje w bikini, boć przecie za chwilę wpadnie do przerębli, a nieszczęsna skądinąd Danusia Jurandówna umiera, gdyż z drzewa, pod którym leżała, spadła jej na głowę gruszka... Satysfakcji dostarcza podążanie za Badaczem, pokazującym modyfikacje pierwowzoru i funkcje, którym owe modyfikacje służyły: np. w słynnej scenie audycji Stasia u Mahdiego komiksowe kadry bywają dość wierną kopią powieści, ale, jeśli autor komiksu chce ocieplić wizerunek Mahdiego, przebieg audycji zostaje znacząco zmieniony (np. w polskim fotokomiksie opartym na filmie Gavina Hooda prorok mówi do młodego Tarkowskiego: „Wiele jest dróg, którymi prowadzi nas Pan. Ty jeszcze swojej nie znasz”, s. 401). W podsumowaniu Birek podkreśla, iż „żadne z zaproponowanych przez adaptatorów rozwiązań nie tylko nie poprawia, ale nawet nie dorównuje jakością tym oryginalnym. A sensowność wprowadzenia niektórych z tych pomysłów [...]po prostu trudno uznać” (s. 714).

Podczas swoich, bardzo rzetelnych i sumiennych „śledztw” dotarł Autor nawet do kart kolekcjonerskich, dołączonych do czekolady produkowanej w Barcelonie, a zawierających kolorowe ilustracje do *Quo vadis*; w tym miejscu proponuję W. Birkowi, by w przyszłości objął badaniami również przedwojenne polskie kartki pocztowe z reprodukcjami ilustracji do dzieł Sienkiewicza, wykonywanymi przez malarzy (np. Piotra Stachewicza,

Antoniego Adama Piotrowskiego, Wacława Boratyńskiego), co jeszcze poszerzyłoby rozległy już obszar badań o kolejny, wcale istotny przyczynek.

W konkluzji Autor słusznie podnosi walory Sienkiewiczowskiego piarstwa, zwłaszcza „ikonogeniczność”, która wraz z atrakcyjnością fabuły, wyrazistością postaci i świata przedstawionego, barwnością dialogów, „wciągającą” narracją powoduje zainteresowanie autorów komiksów utworami noblisty. Jednocześnie Birek retorycznie pyta: „Może udana adaptacja [komiksowa-J.R.] Sienkiewicza jest po prostu niemożliwa?” (s. 716) Istotnie, wydaje się niepodobnym zdyskontowanie „czaru i zaklęcia” (by przywołać słowa Marii Konopnickiej) tej prozy.

Habilitant nie unika też wartościowania samych komiksów od strony warsztatowej, wykazując dużą biegłość, ogólnie mówiąc, graficzną i malarską; bardzo dokładnie opisuje i ocenia walory komiksowe kolejnych opowieści obrazkowych, np. o włoskiej „rysowanej powieści”, adaptującej *Quo vadis* z 1964 r. pisze (cytuję ze skrótami): „Každy z dwudziestu jeden odcinków [...] składał się z trzech plansz, starannie i profesjonalnie wykonanych techniką lawowania. Teksty narracji i dialogów, drukowane zawsze w czerni, znajdowały się na rozmytych i rozbielonych obszarach przestrzeni ikonicznej kadrów [...]. Komiks doczekał się także edycji zwartej [...]. Zeszyt opatrzone barwną malarską okładką, przedstawiającą przytulonych do siebie Winicjusza i Ligię w pędzącym rydwanie (w pełnym dramatyzmu ujęciu [...]) z ognistoczerwonym tłem, jak należy się domyślać, płonącego Rzymu. Autor okładki nie był raczej twórcą samego komiksu, gdyż wyraźnie ustępuje ona jakością jego zawartości” (s. 211).

Pora napisać o walorach stylistycznych i językowych książki W. Birka, a jest ich wiele: *Henryk Sienkiewicz w obrazkach* łączy wysoki poziom naukowości, właściwy dla tego rodzaju dysertacji, z potoczystą, klarowną narracją. Birek trzyma się ściśle tematu; pisze rzeczowo, logicznie, elegancko i jasno, realizując *eo ipso* zalecenia dla młodych badaczy (z których i starsi mogą korzystać), przedstawione przez Henryka Markiewicza w jego *Życiorysie polonistycznym* („jeśli chcesz napisać, że deszcz pada, pisz, że deszcz pada”). Naukowy wywód jest poprowadzony komunikatywnie i interesująco, stosowna terminologia nie przytłacza hermetycznością, zostaje precyzyjnie objaśniona. Czytając książkę wyczuwa się nie tylko naukowy trud Badacza, godną szacunku erudycję, ale i prawdziwą pasję czytelnika rozmówianego w prozie Sienkiewicza oraz w opowieściach obrazkowych.

Konkludując tę część recenzji, należy zdecydowanie podkreślić, że książka *Sienkiewicz w obrazkach* wypełnia istotną lukę tak w badaniach nad recepcją twórczości autora *Trylogii*, jak i w badaniach nad sylwetką Sienkiewicza – sięgającego w swej twórczości nie tylko po pióro, ale i po kredkę, ołówek, czy pędzel.

DZIAŁALNOŚĆ DYDAKTYCZNA, ORGANIZACYJNA oraz POPULARYZATORSKA

Doktor W. Birek prowadzi na Uniwersytecie Rzeszowskim zajęcia dydaktyczne z poetyki, teorii literatury, antropologii kultury i literatury, metodologii badań literackich, wiedzy o kulturze, problemów historii kultury, kultury audiowizualnej, form narracji graficznej, wstępu do scenariopisarstwa. Przez dwa lata prowadził zajęcia z projektowania komiksów w Wyższej Szkole Sztuki i Projektowania w Łodzi, przez trzy lata prowadził zajęcia warsztatowe z zakresu komiksu na Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Od 2014 r. prowadzi też zajęcia z teorii i historii komiksu na studiach podyplomowych specjalności „Ilustracja i komiks” (Akademia Sztuk Pięknych w Łodzi).

Wygłosił szereg wykładów *non profit* dla studentów Uniwersytetu Rzeszowskiego, dla członków Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza, w szkołach i instytucjach kultury; jako słuchaczka kilku takich wykładów mogę podkreślić imponującą erudycję, umiejętność przekazania wiedzy i nawiązania kontaktu z słuchaczami oraz prawdziwy zapał Wykładowcy.

Moim zdaniem W. Birek jest nauczycielem z powołania, inspirującym studentów; jego zajęcia są lubiane i wysoko oceniane przez uczestników.

Dr Birek bierze czynny udział w pracach organizacyjnych Instytutu Polonistyki i Dziennikarstwa UR (np. udział w komisjach harmonogramowych, rekrutacyjnych, programowych; jest opiekunem Sekcji Filmoznawczej Koła Naukowego Antropologów Kultury). Projektuje również okładki i oprawy graficzne (np. do katalogu ECTS oraz do folderu informacyjnego zachęcającego do studiowania na naszych kierunkach).

Należy podkreślić duże zaangażowanie Habilitanta – „w roli twórcy, publicysty, organizatora i eksperta” (*Autoreferat*, s. 14) w działalność popularyzatorską. W latach 90. publikował liczne teksty w blisko 20. pismach i fanzinach (np. „Nowa Fantastyka”, „Komiks”; przygotował blok tekstów o polskim komiksie dla francuskojęzycznego miesięcznika „Les Echos de Pologne”/ 2009, nr 102). Przygotowywał wystawy komiksu polskiego i zagranicznego w kraju (Rzeszów, Kraków, Wrocław) i za granicą (Budapeszt, Bruksela, Tel Aviv).

Jako badacz, a zarazem autor komiksów bierze udział w międzynarodowych festiwalach komiksu za granicą (głównie we Francji); uczestniczy w wystawach komiksu jako twórca (w 2017 r. prezentowano jego prace na wystawie polskiego komiksu historycznego w Neapolu we Włoszech).

Od 1992 r. jest współpracownikiem Międzynarodowego Festiwalu Komiksu i Gier w Łodzi; współpracuje z organizatorami Festiwalu Komiksowa Warszawa, towarzyszącego Warszawskim Targom Książki. Wielokrotnie jest zapraszany do jury konkursów komiksowych, prowadzi spotkania i warsztaty komiksowe dla dzieci i młodzieży organizowane w

bibliotekach, szkołach i domach kultury Rzeszowa, Podkarpacia i Małopolski (cieszą się one dużym zainteresowaniem i sporą frekwencją).

Od 2014 r. jest członkiem rady naukowej pisma „Zeszyty Komiksowe”, poświęconego badaniom komiksu.

Działalność dr Birka została już kilkakrotnie uhonorowana nagrodami (od Nagrody im. Papcia Chmiela – doktorat *humoris causa* „Tytus 2000” za wkład w rozwój polskiego komiksu po honorową odznakę Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Zasłużony dla kultury polskiej” w 2009r.).

KONKLUZJA

Zarówno dotychczasowy dorobek naukowy, ukoronowany osiągnięciem: znakomitą monografią o *Sienkiewiczu w obrazkach*, wpisujący doktora Wojciecha Birka na trwałe do grona badaczy komiksu i jednocześnie do grona badaczy recepcji twórczości Henryka Sienkiewicza , a także wszelka inna aktywność (dydaktyczna, popularyzatorska, organizacyjna) pozwalają stwierdzić, iż dr Wojciech Birek spełnia z nadatkiem ustawowe warunki stawiane kandydatom do stopnia doktora habilitowanego. Z pełnym przekonaniem zatem wnioskuję o dopuszczenie doktora Wojciecha Birka do dalszych etapów przewodu habilitacyjnego i proszę o nadanie Habilitantowi stopnia doktora habilitowanego.

